

196

vrees blijve gebannen; ik geloof trouwens niet, dat velen haar zullen voeden. Ik ben niet bang voor die brochures van Prof. Hepp, ik vind ze alleen maar ongeoorloofd. Trouwens, indien men de brochures zou staken, en de ellendige sfeer van wantrouwen bleef, en het opblazen van ketterjachtig gedoe in plaatselijke kerken hier en daar bleef, wat winst hadden we dan? Allicht week de Geest des Heeren nog verder uit ons midden. Liever een open strijd, waarop tenminste met argumenten kan worden geantwoord, dan manoeuvres in de slechts zelden zakelijk functioneerende mobielmakerij der vergaderingsapparatuur.

Ik heb in dit artikel — terwille waarvan ik mijn gewone reeks onderbreek — slechts enkele dingen gezegd van wat me op het hart ligt. Het zal van de ontwikkeling der dingen afhangen, of er nog meer komt. Met zoetsappigheden komen we niet verder. Ik herhaal voor de zooveelste maal, dat ik aanstonds bereid zal zijn, Prof. Hepps brochures te laten rusten, als de aanval gestaakt wordt. Gaat hij verder, dan zullen we weer antwoorden, als 'ons raakt, en ook als 'ons niet persoonlijk raakt; want ons volk moet weten, waar de gevaren al of niet zitten.

Maar één ding sta voorop. Wil men na anderhalf jaar den weg dan toch nog op, dien ik ter synode en elders van den aanvang af heb verdedigd, het zal mij zeer verheugen. Maar dan moet het geen utiliteitspolitiek, doch gehoorzaamheidsdienst zijn. En dan een omzwaai, niet alleen voor het front; doch ook achter de schermen. Want wat dit laatste betreft, laten de menschen, die tegen bepaalde broeders in plaatselijke kerken een geheel overbodigen strijd voeren, of op processen aansturen, bedenken, dat het voor anderen een klein kunstje is, hetzelfde te doen. Ik zie kans een flink artikel te vullen met louter verkeerde uitspraken van auteurs, die vandaag ongemoeid gelaten blijven, en soms nog partij kiezen ook. Ik denk er niet over, processen te helpen ontketenen. Maar als men dien kant uit wil, er is stof te over.

Summa summarum: het woord is aan de V.U.; men store haar niet. Men stelle haar als geheel niet aansprakelijk voor de fouten der kerkelijke leiding. En wie in de kerkelijke samenleving wat wil, die beginne bij de oorzaak, niet bij een gevolg. Wat de V.U. betreft, men spreke daar liever niet, dan onduidelijk. De heeren directeuren zullen wel begrijpen, dat niemand meer tevreden is met een gebaar, dat niets zegt, behalve dat sommige broeders, die zulke gebaren een uitkomst vinden. Hun aantal slinkt, gelukkig. De heeren Vollenhoven en Dooyeweerd en Janse hebben recht op eerbij. En ondergeteekende is in dienst van alle gereformeerde kerken. Hij zal heusch niet tevreden zijn met een genadige verzekering van een lid der theologische faculteit der V.U., dat hij ondergeteekende maar niet kerkelijk zal aanklagen. De verhoudingen zijn er niet naar, dat ondergeteekende van de elementie van Prof. Dr. V. Hepp zou willen leven. Er zal moeten worden recht gedaan, door Prof. Hepp, of als deze daartoe niet bij machte is, dan maar door anderen. Als Prof. Hepp van elementie leven wil, moet hij dat zelf weten.

We wachten nu maar af.

K. S.

Post scriptum. Men heeft mij deze week gevraagd, of ik vooraf iets heb geweten van de motie Roermond-Venlo. Ik wist er volstrekt niets van voor ik ze ontving; ze was toen ook reeds door de dagbladen ontvangen.

K. S.

Nogmaals: het invullen van een attestatie.

Men zal zich misschien herinneren, dat enkele maanden geleden in dit blad eenige opmerkingen gemaakt werden over het invullen van kerkelijke attestaties. (vgl. „De Reformatie“ 18e jaarg. no. 1.) Er is toen op gewezen, dat de kerken tengevolge van onvolledig ingevulde attestaties dikwijls zeer weinig gegevens ontvangen van nieuw ingekomen leden over hun doop, belijdenis, huwelijk, enz.

Naar aanleiding van dit stukje ontving ik een schrijven van Dr. J. Bos van Rijssen, die dezelfde bezwaren had, en van oordeel was, dat de modellen voor kerkelijke attestaten niet zoo waren ingericht, dat ze de gegevens voor het kaartstelsel of kerkelijk ledenregister konden bevatten. Om aan dit bezwaar tegemoet te komen had hij reeds voor de Geref. Kerk van Rijssen betere modellen ontworpen. De uitgever Oosterbaan & Le Colntre waren terstond bereid hun modellen te wijzigen en meer volledig te maken. Het resultaat van deze spontane samenwerking ligt voor ons. Het lijkt ons de moeite waard er de aandacht op te vestigen. De nieuwe modellen zijn als volgt ingericht: De formulieren voor belijdende leden der kerk bevatten aan de eene zijde de gewone kennisgeving aangaande belijdenis en wandel, maar aan den achterkant kunnen in verschillende rubrieken al de gegevens genoteerd worden, die voor de kennis van den kerkelijken levensgang der betrokken leden van belang zijn. Niet alleen kan men daar invullen uit welke ouders het lid der kerk geboren werd, en waar het gedoopt werd, maar ook in welke kerk belijdenis gedaan werd, en indien het lid gehuwd is, wanneer en in welke kerk het huwelijk kerkelijk bevestigd werd. Tevens kunnen ingevuld worden de namen der kinderen, de datum der doopsbediening en de kerk waar deze geschiedde.

De doopledenattesten zijn in overeenstemming met de modellen voor belijdende leden, waar noodig gewijzigd en aangevuld.

Wij bevelen deze nieuwe modellen hartelijk aan. Wij hopen, dat de kerken, na aanvraag van een proefexemplaar, tot aanschaffing van deze formulieren zullen

willen besluiten. En vooral, dat men dan de moeite zal willen nemen bij vertrek van leden der kerk naar een andere plaats, al de gegevens te verstrekken, opdat ook in de nieuwe gemeente de kerkeraad een zoo volledig mogelijk overzicht zal kunnen krijgen van den kerkelijken levensgang der ingekomen leden.

Het zal het kerkelijk leven weer ten goede komen.
H. — K. H. M.

Radio-kerkdiensten.

Deputaten deelen mede, dat met ingang van 1938 een andere werkwijze wordt toegepast in de verdeling en toewijzing van de Radio-kerkdiensten, welke door hen, in samenwerking met de N.C.R.V., worden verzorgd.

Door deze nieuwe methode heeft het doen van aanvragen van de zijde der kerken voortaan geen zin meer, omdat Deputaten geheel zelfstandig hun keuze zullen bepalen, een en ander in verband met zorgvuldig overwogen en vastgestelde regelen, welke daarbij zullen worden in acht genomen.

Deputaten vestigen derhalve met nadruk de aandacht op het feit, dat het indienen van verzoeken van de zijde der Kerken overbodig is geworden.

Namens de Deputaten:
J. A. TAZELAAR.

HET BOEK VAN DE WEEK

Het Nationaal karakter van het Christelijk onderwijs.¹⁾

Zeldzaam gelukkig is „Gereformeerd Schoolverband“ dit jaar geweest in de keuze van het onderwerp, dat op de e.k. openbare vergadering zal worden behandeld.

Het nationaal karakter van het Chr. onderwijs historisch belichten — het kan niet anders of dat moet leiden tot een verdiept inzicht in het volstrekt eigensoortige van de Nederlandsche Chr. school; tot een scherper visie op de unieke positie van die school in ons volksleven gelijk dat historisch gegroeid is; tot een hooger opvatting van de grootsche taak, die God onze Vader aan die school heeft gegeven.

Te meer krijgt zulk een onderzoek beteekenis in een tijd als de onze, waarin de natie, louter biologisch gezien, wordt vergoddelijkt, het leven der natie tot „openbaring Gods“ wordt geproclameerd en de nationalistische sentimenten vereenzelvigd worden met geloof.

Prachtig is de opzet van de studie, die Dr. de Fouw over dit onderwerp heeft geleverd. Dat hij geheel door zijn onderwerp werd gepakt is op iedere bladzijde te merken. En dat hij het beheerscht blijft wel uit de gemakkelijheid, waarmee hij de enorme stof ordende en comprimeerde binnen de al te nauwe grenzen van een goede 40 pagina's.

Zonder eenige (hier wel zeer verleidelijke) speculatie over zijn thema, gaat de Schrijver aanstonds tot de historische feiten.

Het Gereformeerde Protestantisme heeft zijn stempel diep in het nationale leven van ons volk gedrukt. Nederland werd in den tachtigjarigen oorlog een Gereformeerde, Calvinistische natie. Dat is een door alle historici erkend feit. En van dat feit gaat Dr. de Fouw uit.

Volgens Fruin heeft het Calvinisme den oorlog tegen Spanje gewonnen. Bakhuizen van den Brink erkent gul dat het Calvinisme de hoogste ontwikkelingsvorm is in het godsdienstig en staatkundig beginsel der zestiende eeuw. En Groen van Prinsterer (vooral door hem laat de Schrijver zich leiden) houdt niet op te verzekeren, dat de Republiek der Vereenigde Nederlanden het licht zag uit de Gereformeerde Kerk, dat het Evangelie Nederland niet alleen hervormd, maar ook gevormd heeft, dat ons Gemeenebest zijn ontstaan dankt „aan een kerkelijke partij“. „In het gevoelen omtrent een eigen Nationaliteit volhard ik. Nederland heeft er eene, wier bezit een uitstekend voorregt, en wier handhaving de beste waarborg onafhankelijkheid is. Nederland heeft eene uit het louterend vuur der godsdienstvervolgverrezen Nationaliteit. Een Christelijk-protestantsche Nationaliteit.... Dientengevolge heeft onze Natie eigen beginselen, ook van staatsrecht. Boven Duitschland, ook boven het Christelijk-protestantsche Pruisen, had Nederland een onberekenbaar voordeel. In het, uit Frankrijk en Zwitserland vooral, herwaarts overgebrachte Calvinisme. In Puriteinsche onwankelbaarheid en veerkracht lag het beginsel, niet enkel onzer kerkelijke Reformatie, maar ook der Formatie van ons Gemeenebest. Vandaar de exceptionele roeping van het Huis van Oranje, waarin zich het protectoraat en van vrijheid en van godsdienst vereenzelvigt. Van daar vrijheidszin, het sine qua non van een echt constitutioneel Gouvernement.

1) Voor Onderwijs en Opvoeding. Uitgaven van het Gereformeerd Schoolverband, No. 36. Het Nationaal karakter van het Christelijk Onderwijs door Dr. A. de Fouw Jan, Directeur der Geref. Kweekschool te Amsterdam. N.V. Dagblad en Drukkerij „De Standaard“, Amsterdam, 1938.

bij de volkskern nationaal“. (Ned. Ged. II, p. 29/30).

Dat Calvinistische Nederland riep van zelf een eigen school in het leven. In didactisch, in methodisch opzicht ongetwijfeld — vooral in de oogen der methodiek-maniakken onzer dagen — uiterst gebrekkig! Maar het was een school doorgeloeid van den geest van Calvin. „Deze in velerlei opzicht gebrekkige school — zoo schrijft Dr. de Fouw in zijn boeiende teekening ervan (p. 14) — was calvinistisch, derhalve nationaal“. De voornaamste stimulans tot dit nationaal onderwijs ging uit — natuurlijk — van de Gereformeerde Kerk (p. 17). In de binding van de onderwijzers aan de ware christelijke religie lag de waarborg en van het vrije en van het nationale karakter (p. 13). En in zijn principiële basis was ook, neen juist die school model van een waarlijk christelijke school, want uit „alle schoolordeningen der zeventiende eeuw sprak dezelfde geest: eerst de vreeze des Heeren, daarna de „leekencultuur“ (p. 17/8). Ja, de geest, de energie, vooral het geloof van Calvin maakte van die school een macht, zoo groot, als wij nauwelijks droomen kunnen. Uit die schoolhokken kwam een volk dat binnen niet zoo heel veel jaren vijftien uitgaven van Calvijn's Institutie kon absorbeeren; een volk dat van 1637—57 ver over de half miljoen statenbijbels kocht; statenbijbels, waarvan de groote uitgave met Kantteekeningen het voor dien tijd enorme bedrag van „27 gul. 1 stuk“ kostte; een volk, waarvan Comrie later aan zijn tijdgenooten tot een exempel vertelt, dat het als huisboeken bezat de Institutie van Calvin en — horrible dictu in onzen tijd! — de Handelingen van de Dordtsche Synode.

Het waren scholen waarin een volk werd gevormd waarover buitenlanders in verbazing raakten. Laat het overdreven zijn, maar er werd toch maar geschreven dat bijna al wat Europa wist, van Nederlanders geleerd was, dat omstreeks 1600 de Hollanders het overig Europa twee eeuwen vooruit waren, dat, terwijl de meerderheid der Engelschen niet kon lezen, de Nederlanders een spel- en leesboek in de handen gaven van ieder kind.

Na de mooie schets over de oude calvinistische scholen bespreekt Dr. de Fouw uitvoerig de achttiende eeuw. Hij doet dat „omdat deze eeuw in de door onderwijzers gebruikte studieboeken doorgaans stiefkind is; omdat de achttiende eeuw in velerlei opzicht embryo is van de negentiende; omdat de liberale geest der negentiende eeuw geboren werd in de achttiende“ (p. 34).

Met zorgvuldig gekozen, prachtig typeerende citaten uit grotendeels onbekende bronnen laat hij den geest van die eeuw van afval proeven. Men voelt de ontbinding doorwerken in de eens zoo oersterke, kern-gezonde school. Pedant rationalisme en walgelijke zelfgenoegzaamheid en weede deugdvereering knagen aan den hartader der natie.

En voor het onderwijs worden richtlijnen gegeven als volgt: „om na den dood gelukkig te worden, daartoe wordt vereischt, dat men eenigszins geoefend zij in het geregeld denken en dat men waarlijk overtuigd is van het aanwezen eener eerste oneindig volmaakte Oorzaak!“

Het derde deel der brochure teekent in hoofd-trekken de wedergeboorte van de christelijk-nationale school. Dan rijzen de figuren van Groen en Kuyper hoog op. Groen — in hem is de Nederlandsche nationaliteit vleesch en bloed geworden. Hij is — naar het woord van Generaal Knoop — van top tot teen hollander. Hij is de man die alleen maar christelijk-nationaal denken en spreken en strijden kon. En dan Kuyper, die voor Groen's verbaasden blik diens strijd met onstuimig élan overnam en voortzette, die de duizenden onweersaanbaar meetrok, die — midden dertig jaar oud — redevoeringen hield in de Kamer, die nu nog 't bloed naar het hoofd jagen.

Het nationaal karakter der christelijke school historisch bezien — dat was de taak van den Schrijver.

Gelukkig liet hij het daar niet bij. Op de laatste bladzijden geeft hij kort, scherp en duidelijk, bijna in aphorismen, richtlijnen voor de Christelijke school vooral ten aanzien van haar nationale taak:

Geen opzettelijke nationale opvoeding.
Geen opzettelijke opvoeding tot eenheid des volks.
Geen opzettelijke opvoeding tot vaderlandsliefde.
Geen opvoeding tot Calvinistische persoonlijkheden: Wel opvoeding in het Christelijk geloof naar Calvinistische opvatting. (Men lette op de tegenstelling!).
Graag zou ik die bladzijden overschrijven. Ik kan niet. Alleen dit nog: „De 17de-eeuwsche helden werden niet op school opzettelijk gevormd tot nationaal-denkende, Calvinistische persoonlijkheid, te zeeheid of ontdekken en Colijn werd niet op school gevormd tot wat hij is geworden. Deze mannen gingen de wereld in met en door hun Calvinistisch beginsel, ze waren er niet heilig door, maar wel sterk als 't moest“ (p. 46).

Dit alles is zoo door en door Schriftuurlijk en daarom Calvinistisch.

Den geeft.
dat is
In h
de laa
oude,
natio
eener
ander
gewijz
proces
nale t
anders
binne
„De
wetens
van ze
als toel
Heeren
het geb
baren
aan den
behoud
einde o
Christe
dingslee
Naar
Nederla
Aldus
ling en
deugd g
Onget
vele on
psychol
van Dr
strijd vo
voortz
ding.“
Dat zo
van Dr
christelij
H.

2) Groen
indheid, p
3) Daar
is moge ik
onderwijs
Het Reg
Aan G.
Narede z
Adelezen
deel II, p.
Over het
Vrijheid
de scheiding
De Twee
Studien
Wat dunt
Verder a
landsche Ge

U
EN

Dr H. d
waarom d
vijandig te
antwoord
zichte van
kleinburge
heid, durf
de gebrekl
in hun va
wat organi
Werkelij
lijk ernstig
schen, die
loeh niets
over de or
Wanneer z
noemt, den
nielende ar

De schrij
lisme“ geef
het socialis
hij, kan ool
men evenze
In de for
is Dr de V
Hij sprak
geest van k
kenmerken,
zeggen, kan
„Helaas“, g
„moet men
geaarde soc
ook maar a
blijkt te zij
Wat dat b
heel goed
spatificeren.)

1) Dr H. de
serie“.